

42. **Klockar-Hans hos trollen.** Han skulle följa brudhovet till Flahult från Torpa kyrka, där vigseln hade försiggått. Han hade något att syssla med i kyrkan, som gjorde, att han blev efter de andra, men hade »socknetygen» (nattvardsmedlen) med sig, då han äntligen blev färdig att gå åstad.

Kommen till Svalebärgen blev han där intagen av trollen. De voro mycket talrika, förde oväsen ock kokade kål i en stor kittel. Klockaren hällde något mässevin i koket, just som det skulle förtäras. Trollen blevo därav så yra ock galna, att de började slåss med varandra, ock ett troll, som hette Kålsupen, föll i elden ock brände upp sig. Hans passade sig under den uppståndna förvirringen, kom ut ur bärgen, anlände till bröllopsgården, innan bröllopsmåltiden var slut, ock fick berätta sitt äventyr för gästerna.

Ur L. Rääfs anteckningar.

43. »**Var är min mössa?**» På Sommenäs härregård i Tirserums socken klagade folket över att de ej blevo mätta. Det tycktes, som om de fingo »ärdentlit», ock härrskapet var ej snålt — men likaväl —

Nu hände sig, att en torpare, medan han gick åt härregården, kom upp på Dörabärgen samtidigt därmed att det ringdes i matklockan framme vid gården.

den för att därmed häva möjligen inträffad förtrollning, men det hjälpte inte. Nu framförde den nyss inkomne ryttaren budskapet från bärget:

»Vid-Våli ska gå hem, för Kålsupen har fallit i elden!»

Då vart trollet synligt. Det började att jämra sig ock kröp på händer ock fötter ut genom dörren. Så stort var det, att ryggen nådde upp till dörrposten.

Men en stor grann kopparkittel, nästan full med vört, blev kvar efter trollet.

Efter den dagen hade hustrun icke vidare någon otur med sina sysslor, ock händes man blev beskedlig. Han förstod förstås, att det inte var gummans, utan trollens skuld, att allt förut hade varit vanpackat ock avigt.

Liknande sägner berättas även om Älle- ock Svalebärgen.

Ur L. Rääfs anteckningar.

42. **Klockar-Hans hos trollden.** Han skulle följa brudhovet till Flahult från Torpa kyrka, där vigseln hade försiggått. Han hade något att syssla med i kyrkan, som gjorde, att han blev efter de andra, men hade »socknetygen» (nattvardsmedlen) med sig, då han äntligen blev färdig att gå åstad.

Kommen till Svalebärgen blev han där intagen av trollden. De voro mycket talrika, förde oväsen ock kokade kål i en stor kittel. Klockaren hällde något mässevin i koket, just som det skulle förtäras. Trollden blevo därav så yra ock galna, att de började slåss med varandra, ock ett troll, som hette Kålsupen, föll i elden ock brände upp sig. Hans passade sig under den uppståndna förvirringen, kom ut ur bärgen, anlände till bröllopsgården, innan bröllopsmåltiden var slut, ock fick berätta sitt äventyr för gästerna.

Ur L. Rääfs anteckningar.

43. »**Var är min mössa?**» På Sommenäs härregård i Tirserums socken klagade folket över att de ej blevo mätta. Det tycktes, som om de fingo »ärdentlit», ock härrskapet var ej snålt — men likaväl —

Nu hände sig, att en torpare, medan han gick åt härregården, kom upp på Dörabärgen samtidigt därmed att det ringdes i matklockan framme vid gården.

hörke o inmarie, som vässfötte allti ä blann folk, säunamer dä blann troll.

Nor di så hade komme i lann, för somme å dom burdus te klokkern i Rokslöse, för di visste, att där hade vart barndop, o så fekk di klokkern te fly sä dopvattne, som hade blett viet o helit ijönum dōpe, begrips. Män vesst fekk di betale klokkern för dän tjänsta!

Mä vässföttetrolla höll på mä tokke uträttniger, hade trola i Ombärj brätt mä te jöre fint o grant ini bärje, o där i Rögavels grotte hade di draet ihop en förfasli høper mat, som di hade stole frå folk.

Nor di nu va församlate i bärje alla össföttetrolla o satt runterikrigg böle, så va di just inte så värst hävlie te si på, fast di hade sie bäste klär. Män äte kunne di, o munne hade di, som rakk frå ene öra te dä annre. Höjferdie o store på-t va di ändå, för si di va öfötte kantägke.

Män nu sto dä tjokkt mä vässföttetroll utaför o glodde ijönum dörespriggera. —

En kann tögke, att så svoltne som vässfötte ä för mästigen, di sulle çänne sä sugne i maga, nor di så dän möne gøe maten. Klokkern i Rokslöse o flere Rokslösebor o anna folk hade lakt sällskap te bärje, för di tyckte, dä sulle bli rolit te si, hur trola levde. Di kasta unna trola för te få en titt i dörespriggera di oj.

Män nu spragg di små vässföttetrolla in obone o slo dopvattne i öja på di are trola. O nu må en trø där ble ett spetakel!

Vattne förvände syna på trola, så di slo ijäl varara. Ja dä ble ett väsen o levane i bärje, så dä va rent för dant, o där ble inte mer kvar å hela dän stämna än e gammel çärg.

Møe hade hø vart mä om, sa hø, för hø va så gammel, så hø hade sitt su ekeskøje rottne ner, sa hø, män make te romølane o hallo hade hø inte spört förr, sa hø.

Men vässföttetrolla di för i väg mä maten te ara sia fjönn o va inte lite karie, nor di komm hemm te sitt.

O Rokslösabøa di va oj inmarie. Mä trola jøle åv mä varara inne i bärje, to di döra frå svinstia deres, o säna så satte di hånne te döri si çörke. Så stor va svinhusdöra, så hø passa dit hø komm, o där sitter hø allt än, o så översta fuller

åv lea gubba o anna satety ä ho, så en kann rakt fäms te blie på-a.

Så nog ä dä sant, att ho ä komma frå trolle.

Sägen upptecknad av fröknarna Ingeborg ock Helena Holck, satt på östgötamål av O. H.

46. **Pigan ock trollets barn.** I Eksjö tjänte i början av århundradet hos en rådman en piga, som hade vård om hans kreatur, vilka betade på den illa beryktade Soåsen. Där bodde ett troll, som hade namn, heder ock värdighet såsom »Soåsafrun».

Pigan hade mycket besvär med »kritterna», ty de voro ibland svåra att finna, ock än svårare var det att få dem hem. De voro liksom förtrollade, tyckte hon.

En söndagsafton gick hon i sällskap med sin lilla hund utåt betesmarkerna för att få reda på de betande kokreaturen. Då började hunden att skälla häftigt, liksom hade han råkat ut för något »ohemligt».

Pigan, som var djärv, skyndade fram ock fick se två små barn, som sutto på en stock ock voro sysselsatta att äta smörgås. De hade breda munnar ock stora huvuden ock sågo trolska ut.

Flickan hutade till hunden i alla fall ock bannade honom för hans ilska mot de små.

Då hörde hon en röst ur skogen, som uttalade dessa orden: »Tack för din barmhärtighet mot barnen! Hädanefter skall du inte behöva leta efter era kor. Gå hem! De äro före dig i fågatan.»

Pigan gick ock fann djuren enligt löfte på auvisat ställe.

Efter den dagen behövde hon aldrig mer gå till skogs, korna kommo hänne alltid till mötes vid »le'et».

Enligt den s. k. »Mormors» berättelse (Smålandsgumma, på annat ställe citerad); aflemnades av O. H. 1878 till Red. av »Förr och Nu», som sålde den till H. Hofberg. Han införde den i sin samling av »Svenska folksägner» (s. 39).

95. **Förvillelser i skogen.** Även i Ydre händer det, att folk bliva förvillade i skogen, ock detta särskilt på vissa platser ock trakter. Det är skogsrået som förorsakar sådant.

I hästhagen vid Bostorp (Sunds socken) har man fått erfara sådant; vid Travedal emellan Mofall ock Olycksliden på Fundhults ägor m. fl. ställen.

Det enda sättet att komma ut från sådant består däri, att man vänder ut ock in på kläderna, tröjan, mössan o. s. v.

96. En inspektor på Österby gård i Råby socken (Södermanland), blev förvillad på sockentorp-moen. Han gick skogen runt flera gånger ock kunde icke hitta ut. Slutligen krängde han på sig ytterrocken vrängd ock satte sig utmattad på en sten. Då hördes i fjärran gårdens matklocka, han steg upp, gick efter ljudet ock kom fram.

Nr 95—96 ur L. Rääfs anteckningar.

97. **Skogens rån i Kinda härad** äro enligt A. R. Alvins uppgift av flera slag.

De som bo i lövträd, lövjerskor, äro i allmänhet litet småkitsliga. De skrämna hästar ock människor, de hoppa upp i förbifarandes fordon, som då bliva tunga ock svåra att draga. De egentliga skogsråna bo i barrträd, äro vänligare ock hava vart sitt område i skogen; de uppenbara sig dels som små gubbar med tomtmössor, dels såsom sköna flickor. Den jägare, som ställer sig väl med dem, kan skjuta vad han vill, till ock med andra rån.

En gång fick en skogvaktare norr om Björken (en sjö), när han var ute för att skjuta »toppä» (tjädertuppar), se en liten gubbe med totemössa gå i mossen ock blåsa i ett horn, sägande:

»Så långt detta [ljudet] hörs, ä dä mitt!»

Då lade skogvaktaren an med sin bössa ock sade:

»Så långt det här räcker, ä dä också ditt!»

Han sköt, ock gubben stöp. Si han stod i kompakt med skogsjungfrun.

98. **Hulten ock hans vederlikar** omtalas i »Värend och virdarne» av Hyltén-Cavallius. Han är skogens manlige härskare, uppehåller sig, såsom namnet angiver, i Smålands lövskogar eller »hult».

Även i Södermanland har man sett någonting liknande, men han håller till i barrskogen. Han är såsom en skugge, liknar vid hastig anblick en avbruten gran med slokande grenar, från vilka skäggartad mossor hänger ned. Han är slankig i benen ock pallrar sig i väg, då man kommer inpå honom, glor argt ock försvinner snart.

99. **Manligt skogsrå i Södermanland.** På Nävringsbärg (Edeby ägor, Härads socken) har folk ofta sett en gubbe, som vallar två getter.

Han har väl ingenting annat att livnära sig med, utom att jaga, så vida han inte äter skogsbär. Kommer någon honom nära, så försvinner han. Han är god till att göra sig osynlig, när han så vill. Bäst att inte bry sig om honom. »Han får leva, som han har råd till.»

100. **Den förtrollade granen på Ömbärg.** Jo det var så, att drängarna från härregården därnere på slätten skulle upp i bärg för att hugga ock klyva »trinne» (gärdsel), för se härregården hade anpart i skogen däruppe.

Jaha, de höggo både trinne ock »stavar» (stör) för gårdens behov, ock det redigt ändå, så att svetten lackade av dem. De hade beting, ock de ämnade sig på aftonen till en lekestuga i en av granngårdarna.

De voro högt uppe på »bärg» — det kallas endast så i dagligt tal, ty något annat bärg finnes inte inom synhåll — ock slätten låg som en karta under dem å ena sidan, medan de emellan träden hade en skymt av Vätterns blå yta å den andra.

Rättaren gick före ock »slog på», d. v. s. märkte träden med gårdens hammarstämpel, sedan han »blekat» förut, d. v. s. med yxan täljt av något av barken. Drängarna gingo efter ock »fällde».

Nu kom rättaren till en stor gran med långa, yviga grenar. Den växte högst upp på en bärgklyfta ock såg just likasom »aparto konstbesynnerlig» ut.

I toppen satt tre ugglor ock bligade på honom. Men det gjorde honom ingenting, tyckte han, utan han högg undan några grenar, så att han kom åt granen ock började bleka. Då kom där fram tre små harar, de tittade på honom, de också.

Nu hade rättarn en bror, som hette Gustav. Han var en styv ock stark karl, han som bror hans, ock inte var han heller rädd av sig. Allt skulle vika för honom, tyckte han, genom »stjoekt ock tunt» skulle han gå, i »hete eller kyla».

Rättarn han gick längre fram, ock näst efter honom kom Gustav ock skulle till att fälla den där konstiga granen. Han gick in under grenarna ock såg uppåt stammen. Den var likasom »vreen» (vriden) nerifrån ock ända upp. Ock så började han att hugga.

Men vid första hugget kom de små hararna fram igen ock tittade på honom. Ugglorna ville ej heller lemna trädet, de tittade på honom fortfarande. Då blev Gustav likasom »förgjörd», ty han började att springa efter hararna, gläfsste ock skälde som en hund. Hararna de sprungo rätt fram i skogen, ock allt emellan så vände de sig om ock tittade på honom, men följdes åt gjorde de ock sprungo tätt tillhopa, jämte varandra.

Gustav fällde trädet han. Men sedan det var gjort, började han frysa, fast det var en varm dag, ock han blev tvungen att gå ner ock lägga sig i en stuga därnere i bärgslänten. Där bodde en illa känd gubbe, som hette Täckström, far till den Täckström för rästen som blev avrättad för ett mord, som han begick i Södermanland.

Om gubben, som hade namn om sig att kunna trolla ock förgöra folk, hade gjort något åt Gustav, är inte så gott att säga, men när rättarn, bror hans, kom ner till honom frampå aftonen, så var pojken rakt från vettet.

Han fördes hem till sist, ock där låg han i flere veckors tid ock bara prata' tok om granen, om hararna ock om uggleboet.

En gång sprang han opp ur sängen ock skrek åt far sin, som hette Gurmen:

»Sir I inte, far, att ja ä vreen som e gran nerifrån o ännu opp?»

Ock så drog han av sig skjortan med detsamma.

Men så stark var han, fast han hade varit sjuk så länge, att han tog hela vattenämbaret fullt med vatten, som det var, ock drack därur.

En gång kom en av kamraterna till honom ock frågade: »Känner du ijänn me?»

Ja det gjorde han nog.

»Nå, vem ä ja då?»

»Jo, du ä dän illake!» — »Män du ska tro», tillade han, sen han tegat en stund, »att ja fikk be (bud) över slättmesen»¹.

»Hur då?»

»Jo där va tre trinner² som skrämde me, o ja måtte gnia³ över mesen, så ja tappa' allt håre.»

»Hur ska du få ijänn då?»

»Ja sa la gå ätter't, när brodden⁴ kommer opp», sa han.

En annan gång, när kamraten satt hos honom, sa han:

»Ja ä i UGGLEBO var natt på kalas.»

»Va får du då te äta?»

»Ägg o fläsk o påkaslängar», sa han.

En annan gång sa han, att han fick oskalade potatis, men dem måste han äta oskalade.

»Varför dä då?»

»Jo, för dä va löss i däm», sa han.

De där lössen hade han väl i minnet, sedan han låg hos gubben i bärgen.

Ja, Gustav kom upp igen ock arbetade som förr, men sitt förra humör fick han inte igen.

Där var rådande i granen, ock han fick straff för att han högg henne.

Meddelande av f. d. rättaren Jonsson, numera torpare i Södermanland.

Handwritten notes:
 jag ä i UGGLEBO
 var natt på kalas
 jag ä i UGGLEBO
 var natt på kalas

Handwritten notes:
 rådande
 i granen